

Detail van 'Rotsen bij Villerville' (1864, voltooid in 1872). De Mesdag Collectie, Den Haag.

Meester van het landschap

De inspiratie van Charles-François Daubigny

Tekst Marloes de Moor

Met zijn vernieuwende werk was hij een voorbeeld voor schilders als Van Gogh en Monet, maar bij het grote publiek raakte hij mettertijd in de vergetelheid: Charles-François Daubigny (1817-1878). Een kennismaking.

Het schilderdoek was vastgemaakt aan twee palen die stevig in de grond stonden. Gewoon in de openlucht. Koeien hadden er hun hoorns in kunnen steken. Kwajongens konden het vernielen. Charles-François Daubigny nam het risico. Hij wilde voor zijn *Rotsen bij Villerville* een stormachtige grijze hemel vastleggen, met zware wolken die woest door de wind werden voortgedreven. Zodra de juiste weersomstandigheden zich voordeden, haastte hij zich naar zijn doek om de lucht te voltooien. Aan de hand van dit voorbeeld typeerde schrijver Frédéric Henriët de werkwijze van zijn vriend Daubigny. 'In de vrije natuur schilderen was medio 19de eeuw zeer onconventioneel,' vertelt Nienke Bakker, conservator van het Van Gogh Museum, 'Schilders gingen hooguit naar buiten om een schets te maken. De rest van het werk maakten ze af in hun atelier. Daubigny legde alles ter plekke vast'. Met zijn schildergerie ging hij in het bos van Fontainebleau zitten, of in de heuvels ten oosten van Lyon, boven de Rhônevallei. Rivieroevers schilderde hij

vanaf het water, in zijn boot. Geïnspireerd door de 17de-eeuwse Hollandse landschapsschilders probeerde hij wat hij buiten zag zo natuurgetrouw mogelijk neer te zetten. Deze werkwijze maakte Daubigny tot een pionier in de landschapskunst, al was hij volgens Bakker niet de enige kunstenaar die het zo aanpakte. 'In het midden van de jaren veertig ging een groep schilders van de School van Barbizon, onder wie Rousseau en Millet, op dezelfde manier te werk. Daubigny was geen lid van de School van Barbizon, maar voelde zich er wel nauw mee verwant.'

Vernieuwend

De liefde voor de natuur die uit zijn schilderijen spreekt, ontwikkelde hij gedurende zijn jeugd in Valmondois, een dorp aan de Oise, ten noorden van Parijs. Charles-François Daubigny werd in 1817 geboren in Parijs, maar een jaar na zijn geboorte kozen zijn ouders ervoor om hem vanwege zijn zwakke gezondheid bij een min op het platteland te laten opgroeien. Op zijn negende keerde hij terug naar de hoofdstad. Daar kreeg de jonge Daubigny schilderlessen van zijn vader Edme-François, een neoklassieke landschapsschilder. Later ging hij in de leer bij historieschilder Pierre Asthasie Théodore Sentiès. 'Een eerste stap in de richting van zijn kunstenaarschap

was het schilderij *Gezicht op de Notre-Dame en Ile Saint-Louis*. Daubigny zond het in 1838 in voor de Salon in Parijs. Zijn inzending werd geaccepteerd en tentoongesteld.’ Daubigny bleef vervolgens elk jaar zijn schilderijen voor de Salon aanbieden. De eerste tien jaar moest hij daarnaast nog rond zien te komen van zijn werk als tekenaar en graveur. Ook verdiende hij bij als restaurator in het Louvre. Intussen kregen zijn landschappen een steeds prominentere plek in de Salon.

‘Wat Daubigny deed, was vernieuwend,’ stelt Bakker, ‘Tot die tijd was de schilderkunst meer mythologisch en religieus, met historische voorstellingen op grote doeken. Daubigny schilderde landschappen op hetzelfde formaat. Op de Salon van 1852 vestigde hij definitief zijn reputatie met twee inzendingen: *Oogst* en *Gezicht op de Seine bij Bezons*’. De schilderijen werden lovend ontvangen, maar er was ook kritiek van meer behoudende recensenten. Sommigen noemden zijn doeken ‘een ruwe schets’ en hadden weinig waardering voor zijn techniek.

Bedwelmd

Critici vonden Daubigny’s werk te vlug en te losjes geschilderd, en onafgewerkt. Zijn bewonderaars dachten daar anders over. Zij bejubelden zijn realisme. Het landschap *Het ven van Gylieu* op de Salon van 1853 bijvoorbeeld, werd alom geprezen. ‘Dit schilderij bekijk je niet zomaar,’ schreef kunstcriticus en verzamelaar Clément de Ris, ‘Je ademt het in, het geeft iets als de geur van nat gebladerte af, waardoor je tenslotte wordt bedwelmd’. Daubigny wist van zijn groeiende populariteit slim gebruik te maken.

Hij speelde in op de kunstmarkt door kleinere afgeleide versies te maken van zijn grote werken voor de Salon. ‘Dit werk nog een keer maken voor een verzamelaar,’ schreef hij in zijn notitieboekje.

Als jurylid maakte hij zich sterk voor jonge moderne kunstenaars

Daubigny, inmiddels getrouwd met Marie-Sophie Garnier en vader van twee kinderen, kon hierdoor prima van zijn schilderijen leven. Voor het doek *Lente* uit 1857 ontving hij 3.000 franc, wat destijds een kapitaal was. Hij besteedde het geld aan de aanschaf van een atelierboot: Le Botin. Daubigny voer met Le Botin over de Seine en schilderde al dobberend op het water zijn riviergezichten. Veelal koos hij voor plaatjes als La Frette, Meulan, Vernon of Pont l’Arche, die genoemd werden in brochures van passagiersstoomboten.

‘Daubigny schilderde deze toeristische plekken omdat hij wist dat ze in trek waren,’ vertelt Bakker, ‘Het leverde hem veel exposities en aankopen op’. In 1860 liet Daubigny een atelierwoning in het dorp Auvers-sur-Oise bouwen om daar met zijn gezin te gaan wonen. Later kwamen veel impressionistische schilders als Camille Pissarro, Paul Cézanne en Pierre-Auguste Renoir er werken. Vincent van Gogh bracht er in 1890 de laatste maanden van zijn leven door.

‘Het ven van Gylieu’ (1853). Collectie Cincinnati Art Museum, Cincinnati. Rechterpagina: ‘Opkomende Maan in Auvers’ (1877). Collectie The Montreal Museum of Fine Arts, Montreal. Schenking van lady Drummond, ter herinnering aan haar echtgenoot, sir George A. Drummond.

Laatste tocht

De impressionisten waren niet voor niets graag in de nabijheid van Daubigny. ‘Ze zagen hem als de grote meester van het landschap. Hij was een voorbeeld voor de jonge generatie. Zij keken goed naar zijn techniek en gingen eveneens in de vrije natuur werken. Ook Van Gogh bewonderde hem. Niet zozeer om zijn techniek, maar meer om zijn persoonlijke benadering van het landschap, de gevoelens, de sfeer en de poëzie die hij erin wist te leggen.’

Als jurylid van de Salon maakte Daubigny zich bovendien sterk voor jonge moderne kunstenaars tegenover wie de kunstwereld eerst afwijzend stond. Zo bracht hij Claude Monet in contact met de bekende kunsthandelaar Durand-Ruel. ‘Zij kregen dankzij Daubigny voet aan de grond. Daubigny werd op zijn beurt ook weer beïnvloed door de impressionisten. Hij ging vrijer en gedurfter schilderen.’

In de zomer van 1877 maakte Daubigny zijn laatste tocht met Le Botin. Op 19 februari 1878 overleed hij in Parijs. *Opkomende Maan in Auvers* is het laatste schilderij dat hij schilderde. ‘t Moet toch goed zijn als men sterft de bewustheid te hebben van ‘t een of ander te hebben gedaan dat in waarheid was en te weten dat men daardoor in de gedachten van eenigen ten minste zal blijven leven, en aan die volgen een goed voorbeeld te hebben nagelaten,’ schreef Van Gogh toen hij in maart 1879 hoorde dat Daubigny gestorven was. Daubigny leefde in de gedachten van menigeeen voort. Van zijn werk bleef veel bewaard. ‘Hij had een gigantische productie en werkte veel voor de

markt,’ zegt Bakker, ‘Zijn beste schilderijen hangen in musea. Hij is in bijna elk museum in Frankrijk te vinden. Ook Amerika heeft een enorme Daubigny-collectie. En veel werken bevinden zich in privé-collecties’. Desondanks is Daubigny heden ten dage bij het grote publiek relatief onbekend. ‘Hij is een beetje overschaduwd door de populariteit van (post)impressionisten als Monet, Gauguin en Van Gogh. Toch is hij nooit vergeten. Hij was een grootheid, een ontzettend goede schilder’.

Meer zien

Het Van Gogh Museum organiseert een tentoonstelling over de cruciale rol die Daubigny speelde als vernieuwer van de 19de-eeuwse landschapsschilderkunst, en over de invloed die hij had op jongere kunstenaars als Van Gogh, Monet en Pissarro. ‘Hiermee krijgt Daubigny weer de aandacht die hij verdient,’ aldus Bakker.

Van Gogh Museum
Museumplein 6
1071 DJ Amsterdam
+31 (0)20 570 52 00
www.vangoghmuseum.nl

Dagelijks geopend van 9.00-18.00 uur (vrijdag en zaterdag tot 22.00 uur). *Daubigny, Monet, Van Gogh, Impressies van het landschap* is te zien t/m 29 januari 2017. Het museum publiceert een bijbehorende tentoonstellingscatalogus, door Lynne Ambrosini, Nienke Bakker, René Boitelle e.a., 176 pagina’s, ISBN 978 90 7931 058 6, € 24,95.

Meunier. 1851